

Nota

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst
Afdeling Inlichtingen

Nota bestemd voor:

Zie verzendlijst

Ons nummer
DIS 98000481

Datum
28 januari 1998

Onderwerp
Ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische Federatie

1. Hierbij doe ik U toekomen Ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische Federatie (04/98)
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

H.J. Vandeweijer
Commodore

Bijlagen
1

Steller

Toestelnummer
070-3186634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. *Disg0000481*

d.d. 28jan 1998

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

DCBC, t.a.v. Hfd Dplg door middel van hardcopy en diskette

INTERN:

HMID

HACIV t.a.v. BCI

HAI

HBMA

MID-cel

Archief

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

04/98

(Afgesloten 281200 JAN 1998)

Conclusie/voorzicht

Vriend en vijand lijken voor het moment de nieuwe Bosnisch-Servische regering onder leiding van premier Dodik te aanvaarden, maar iedereen heeft daarbij zijn eigen motieven. Het is uiterst twijfelachtig of Dodik ook op langere termijn alle betrokken partijen tevreden kan houden.

De spanningen in Montenegro blijven hoog. De nieuwe president Djukanovic heeft machtige vijanden, die zijn positie onder druk zullen blijven zetten.

Ook in Kosovo nemen de spanningen toe. Deze wortelen in de Servische onderdrukking van de Albanese minderheid, maar naar het zich laat aanzien gaat het initiatief vooral uit van de Albanezen die de internationale aandacht voor de kwestie-Kosovo willen vergroten.

De spanningen in Kosovo kunnen gevolgen hebben voor de situatie in Macedonië, een land dat geen behoefte heeft aan nog meer problemen.

Bosnië-Herzegovina

Controle over media omstreden

Een woordvoerder van HV Westendorp heeft aangekondigd dat op korte termijn een organisatie in het leven zal worden geroepen die toe moet zien op de Bosnische media. Hij stelde dat alleen instellingen die aan "bepaalde criteria" zullen voldoen, in te toekomst het recht zullen hebben om programma's uit te zenden. Als naam van de nieuwe organisatie wordt 'Interim Media Standards and Licenses Commission (IMSLC)' genoemd. De woordvoerder liet zich echter niet uit over de inhoud van de te stellen criteria. Tegelijkertijd, maar los van deze aankondiging, is in Sarajevo een Moslim-journalist veroordeeld wegens smaad. Hij was aangeklaagd wegens smaad door de uitgever van het blad "Dnevni Avaz", een nauw medestander van de Bosnische president en SDA-voorzitter Izetbegovic. De veroordeelde journalist stelde dat dit vonnis een voortzetting was van een "klimaat van vervolging tegen de vrije pers in Bosnië-Herzegovina". De door de staf van Westendorp aangekondigde maatregel is zonder enige twijfel (mede) bedoeld om uitingen van verzet tegen het vredesproces of andere uitingen van nationalisme/separatisme de mond te snoeren. Heel snel kan een dergelijke maatregel, bewust of onbewust, uitmonden in censuur. Dat zal voor de conflictpartijen (met name de Serviërs, want er is geen twijfel dat zij het voornaamste doelwit van Westendorp zullen zijn) aanleiding zijn voor beschuldigingen van inmenging in de interne aangelegenheden van het land.

Zoals uit het proces tegen de Moslim-journalist eens te meer blijkt, is de persvrijheid in Bosnië-Herzegovina een hachelijke zaak. Het meest extreem komt dit voor aan Servische zijde, omdat de uitingen van nationalisme daar het sterkst zijn en het verzet tegen "Dayton" ook daar het sterkst verwoord wordt. Dat wil echter niet zeggen dat de media in de Moslim/Kroatische Federatie vrij zijn. Ook in Bosnisch-Kroatisch gebied zijn de media dienstbaar aan de politieke leiding. Het is voor de opstelling van de Bosnische Moslims illustratief dat, toen in de aanloop naar de verkiezingen van september 1996 sprake was van internationale steun voor vrij media, het verzet daartegen primair afkomstig was uit SDA-kringen. Het valt tegen die achtergrond te hopen dat de door Westendorp overwogen maatregelen in alle drie de delen van het land (en andere voormalige Joegoslavische deelstaten) een vrije meningsuiting mogelijk maken.

Delic rept van "Servische eenheden"

De bevelhebber van de Bosnische Federatiestrijdkrachten (VFBiH), Delic, zou in een recente redevoering hebben gesteld dat voorbereidingen worden getroffen voor "het oplossen van de problemen bij de vorming van Servische eenheden". Deze rede zou betrekking hebben gehad op het "Train & Equip"-programma (T&E). Hoewel de kwestie sinds de ondertekening van "Dayton" minder aandacht heeft gekregen, preten-

[REDACTED]

deert de Bosnische regering nog steeds de vertegenwoordiger te zijn van alle drie de Bosnische bevolkingsgroepen. In dat kader heeft zij graag gebruik gemaakt van Serviërs die het gezag van Sarajevo zijn blijven erkennen. Dat geldt ook op militair gebied; zelfs in de periode van het beleg van Sarajevo was de etnische Serviër Divjak als plv Hoofd van de Bosnische Generale Staf actief. Mogelijk speelt de huidige VFBiH-Staf met de gedachte om opnieuw etnisch-Servische eenheden op te zetten. Het is denkbaar dat dit deel uitmaakt van de functie en rol die T&E moet spelen in de huidige en toekomstige Bosnische legeropbouw; zowel van Bosnische als van Servische zijde (bij monde van VRS-commandant Colic) zijn al suggesties geuit van uitbreiding van T&E naar de Bosnisch-Servische strijdkrachten. Ook is overigens denkbaar dat de sponsors van T&E in overweging hebben gegeven de etnische samenstelling van de VFBiH te verbreden, mogelijk in het kader van de onderlinge samenwerking op militair gebied die in "Dayton" is voorzien. Het blijft uiterst twijfelachtig of grote aantallen Serviërs bereid zouden zijn zich onder bevel van hun voormalige vijanden te stellen, om welke reden dan ook.

Westendorp beslist over munteenheid

Westendorp heeft een beslissing genomen over de vormgeving van de toekomstige Bosnische munteenheid ("Marka"). Naar verluidt zullen de ontwerpen in het buitenland (Frankrijk) worden vervaardigd. Naar het zich laat aanzien zullen op de bankbiljetten beroemde schrijvers en historische personen afgebeeld worden, maar geen "nationale symbolen" als staatswapens en/of vlaggen. Eens te meer konden de vertegenwoordigers van de etnische groeperingen het niet eens worden over uitvoering van één van de afspraken uit Dayton, namelijk het uiterlijk van de gezamenlijke munteenheid. Het belangrijkste probleem vormt een afspiegeling van het meest cruciale punt van discussie in Dayton: waar ligt de soevereiniteit? De Bosnische Serviërs menen dat die bij de entiteiten ligt en vinden derhalve dat er RS-symbolen op de munteenheid moeten worden afgebeeld, terwijl met name de Moslims van mening zijn dat de soevereiniteit op centraal niveau ligt, zodat Bosnische symbolen moeten zijn afgebeeld. Kennelijk heeft Westendorp de knoop niet volledig willen doorhakken en de kerk in het midden willen laten. Het is overigens zeer de vraag, gezien de verschillen in interpretatie van de geschiedenis door de diverse bevolkingsgroepen, of de afbeelding van historische personen niet een even diepgaande discussie teweeg zal brengen als die over de staatsymbolen. Naar het zich laat aanzien is de rol van de Duitse Mark en de Joegoslavische Dinar in Bosnië-Herzegovina vooralsnog niet uitgespeeld.

Bosnisch-Servische Republiek

SDA noemt benoeming Dodik "begin van einde" voor SDS

Een woordvoerder van de belangrijkste Bosnische Moslim-partij SDA heeft de benoeming van de nieuwe Bosnisch-Servische premier Dodik het "begin van het einde" genoemd voor de tot voor kort belangrijkste partij van de Bosnische Serviërs, de SDS. Het feit dat de SDA, de op één na grootste fractie in het Bosnisch-Servische parlement, de regering-Dodik steunt, vormt volgens deze verklaring een poging om in te spelen op de democratiseringskrachten die in de Bosnisch-Servische republiek (RS) aan het werk zijn. Op de keper beschouwd bevat deze verklaring geen nieuws, aangenomen dat de partij van de Bosnisch-Servische president Plavsic (SNS), de andere grote pijler onder de regering-Dodik, tot de "democratische krachten" gerekend moet worden. Gezien eerdere uitspraken van Plavsic blijft er in de praktijk toch enige twijfel bestaan wat nu de essentiële verschillen zijn tussen haar en de andere (voormalige) kopstukken van de SDS. Het grote gevaar dat er achter de uitspraken van de SDA schuilt, is het feit dat zij de benoeming van Dodik, en het buitenspel zetten van de SDS, klaarblijkelijk vooral uit pragmatische overwegingen steunt. Bovendien is er de onuitgesproken suggestie dat de SDA het kabinet-Dodik (dat op een nipte parlementaire meerderheid kan rekenen) weer zou kunnen laten vallen als het niet aan de verwachtingen van de SDA voldoet. De SDS zal een dergelijke verklaring niet nodig hebben voor haar beschuldigingen dat Plavsic met de vijand (naast de SNS en de SDA ook de internationale gemeenschap, die haar enthousiasme voor Dodik evenmin onder stoelen of banken steekt) samenspant, maar er wel een nieuw bewijs voor zien.

Dodik bezoekt Milosevic, Marjanovic en Kotic

Dodik heeft eind vorige week een bezoek gebracht aan de Joegoslavische president Milosevic, federaal premier Kotic en de premier van Servië, Marjanovic. In zijn delegatie bevonden zich onder meer de nieuwe ministers van Binnenlandse Zaken en Defensie, Stankovic resp. Milovanovic. Milosevic verklaarde dat zijn land alles zal doen om Dodik te helpen zijn doelstellingen te realiseren. Hij noemde de uitvoering van "Dayton" van cruciaal belang voor alle burgers van de RS en sprak de verwachting uit dat Dodik de uitvoering van dat verdrag als zijn hoogste prioriteit zou beschouwen. Ook de berichtgeving in de Joegoslavische pers over dit bezoek ademde dezelfde toon. Zo werd uitgebreide aandacht besteed aan de rol die militairen als

[REDACTED]

Milovanovic en Stankovic hebben gespeeld bij de oorlog in Bosnië-Herzegovina. Kontic noemde ook nog het "speciale parallelle betrekkingen"-verdrag tussen de RS en Joegoslavië als een van de documenten waarvan de uitvoering essentieel was. Een breed scala aan politieke, economische en humanitaire hulpverlening zou de revue gepasseerd zijn. Kennelijk heeft Milosevic zijn politieke gewicht ingezet om Dodik te laten slagen. Daarbij speelt vermoedelijk een hoofdrol de antipathie die Milosevic koestert jegens de SDS, die zich tot op het einde heeft verzet tegen Milosevic's oproepen om een regering van nationale eenheid te vormen. Een belangrijke nevenoverweging zal zijn dat Milosevic op deze manier zijn betrekkingen met de internationale gemeenschap, die de laatste tijd enigszins onder druk waren komen te staan, weer kan verbeteren. Een derde overweging is vermoedelijk dat hij op deze wijze, min of meer heimelijk, het gesternte voor uitvoering van het "speciale parallelle betrekkingen"-verdrag, dat nog altijd niet door het Bosnische parlement is geratificeerd en daardoor officieel niet rechtsgeldig is, kan verbeteren. Overigens geldt voor Milosevic vermoedelijk mutatis mutandis hetzelfde als voor de SDA: de steun aan Dodik is vrijwel volledig pragmatisch en zeker de Joegoslavische president zal geen seconde aarzelen om zijn steun aan Dodik volledig te staken wanneer dat zijn eigen politieke doelstellingen beter zou lijken te dienen.

SDS lijkt standpunt te matigen

De voorzitter van het Bosnisch-Servische parlement, Kalinic, heeft aangekondigd dat de derde zitting van het parlement op 31 januari a.s. zal plaatsvinden in Teslic. Hij stelde dat dit besluit wordt gedragen door alle fractieleiders. Hij sprak dan ook de hoop uit dat deze zitting ten goede zal komen aan de gehele RS. Plavsic betoonde instemming met het besluit de tweede zitting [waarop destijds de regering-Dodik was geïnstalleerd met een uit parlementair oogpunt twijfelachtige manoeuvre] niet te hervatten. Zij sprak echter van een derde zitting in Banja Luka. Ook plaatsvervangend HV Schumacher noemde die plaats voor de derde bijeenkomst. Aanvankelijk had Kalinic de derde zitting uitgeschreven in Bijeljina, dat behalve de min of meer gebruikelijke plaats van bijeenkomst (er is geen permanente zetel van het parlement) ook een bolwerk van de SDS, en derhalve van de tegenstanders van Plavsic en Dodik is. Dat er nu sprake is van Teslic, lijkt in die context een concessie, want deze plaats ligt min of meer halverwege tussen Banja Luka en Bijeljina. Anderzijds is ook Teslic een plaats (zoals de meeste in de RS) waar de SDS nog altijd relatief sterk is. Tegen die achtergrond lijkt de opstelling van de SNS ambivalent. Enerzijds wil zij niet schuldig lijken aan obstructie (vandaar dat de fractie van de SNS blijkbaar instemt met Teslic), maar anderzijds wil zij blijven vasthouden aan eerdere plannen een zitting te beleggen in Banja Luka. Dat is een schending van het parlementaire gebruik dat de voorzitter de plaats van handeling mag selecteren, en geeft bovendien aan dat Dodik allerminst zeker is van zijn parlementaire meerderheid, die bestaat uit slechts één stem. Iedere afwezige parlementariër of iedere beslissing van een fractie in de heterogene coalitie om Dodik in de kou te laten staan, leidt ertoe dat de regering-Dodik valt zonder een beleidsdaad te hebben gesteld. Het lijkt voor de hand te liggen dat deze overweging ten grondslag ligt aan het besluit van de SDS om de extreme oppositie tegen de positie van Dodik te matigen.

Schumacher belooft Dodik geld

Schumacher heeft het afgelopen weekeinde als gast een zitting van de regering-Dodik in Banja Luka bijgewoond. Bij die gelegenheid heeft hij aangekondigd dat de staf van Westendorp de internationale gemeenschap zal vragen om internationale financiële assistentie aan de RS. Zo werd gesteld dat de EU zich dezer dagen zal uitspreken over een donatie die de RS in staat zou stellen de achterstallige salarissen en uitkeringen aan gepensioneerden en onderwijzers te betalen. Bovendien kondigde Schumacher aan dat de Duitse regering een half miljoen DM zal schenken om de installatie van de nieuwe regering mogelijk te maken. Inmiddels is gemeld dat ook Japan en Noorwegen geld aan de RS ter beschikking stellen. Deze gulle houding van de internationale gemeenschap steekt heel schril af bij de weigering om enig geld over te maken aan de vorige regering, klaarblijkelijk vanwege de obstructie van het vredesproces. Kennelijk hopen Westendorp en Schumacher de populariteit van Dodik c.s. te vestigen, onder meer door hem in staat te stellen de reeds meer dan een jaar in staking zijnde leraren uit te betalen. Daarbij moet echter worden onderstreept dat Dodik, afgezien van enkele [in de ogen van de internationale gemeenschap] hoopgevende uitspraken, nog niet is overgegaan tot beleidsdaden die het optimisme moeten rechtvaardigen. Om die reden moet er rekening mee worden gehouden dat de financiële middelen voor de tegenstanders van Dodik een nieuwe indicatie zullen zijn dat de internationale gemeenschap zich mengt in de interne aangelegenheden van de RS en deze in feite wil opkopen, ten nadele van het volk. In het verleden is reeds gebleken dat financiële prikkels niet altijd voldoende zijn om de houding van de Serviërs te beïnvloeden, zeker niet zonder te verwachten reactie.

Dodik herhaalt belang van Brcko

Dodik heeft eens te meer onderstreept dat een gunstige uitkomst van de arbitrage rond Brcko één van zijn belangrijkste beleidsdoelstellingen op korte termijn is. Om die reden kondigde hij aan dat er op korte termijn een regeringszitting in die stad zal worden gehouden. Ook zei hij ernaar te streven het contact met Brcko-bemiddelaar Owen te intensiveren. Het lijkt weinig twijfel dat Dodik hoopt dat zijn nieuwe standing bij de internationale gemeenschap garant zal staan voor een gunstig resultaat van de arbitrage, die in februari a.s. zijn beslag moet krijgen. Zonder enige twijfel vreest men in Sarajevo voor hetzelfde. Gezien de strategische belangen van Brcko voor beide partijen, maar met name voor de Serviërs, was het zelfs onder de vorige regering al uiterst onwaarschijnlijk dat de arbitrage in het voordeel van de Moslims zou uitvallen, hoe zeer dit ook neer zou komen op een legitimering van de "etnische zuiveringen" in en om die stad. Wellicht is dit één van de redenen waarom Milosevic en de SDS zich zo snel bij de regering-Dodik hebben neergelegd, of het vormt voor hen een overweging om eventuele acties tegen Dodik uit te stellen tot na februari 1998. Anderzijds kan een gunstig besluit ten aanzien van Brcko de populariteit van Dodik aanzienlijk versterken en daardoor de kansen voor een eventuele tegenactie weer verkleinen.

Belangrijk blijft echter de vraag hoe Owen c.s. de Moslims denken te compenseren voor een voor hen nadelig resultaat van de Brcko-arbitrage; wellicht met "Servisch" gebied elders in het land, maar het is onzeker of zij in staat zullen zijn om een gebied te vinden dat even groot is als Brcko, even strategisch gelegen en bovendien oorspronkelijk even evident "Moslim" als Brcko eens was. Zij zullen geneigd zijn een compromis-oplossing te zoeken (zoals gezamenlijk bestuur over Brcko in de hoop dat dat een motor van integratie kan zijn) maar in de praktijk lijken de kansen van slagen gering.

"Geen uitlevering van oorlogsmisdadigers vóór september"

Het Joegoslavische persbureau Beta meldt dat Dodik geruchten heeft ontkend dat hij slechts als premier is geïnstalleerd omdat hij de internationale gemeenschap heeft toegezegd de basis te leggen voor de arrestatie en uitlevering van oorlogsmisdadigers. In een interview met het persbureau verklaarde Dodik dat zijn regering de instrumenten voor die uitlevering pas in handen zal hebben na de verkiezingen van september a.s. Overigens onderstreepte Dodik dat zijn regering "niet het Bosnië-Herzegovina van Silajdzic" zal aanvaarden, omdat deze co-premier uit zou zijn op een uitbreiding van Dayton. Nadat Dodik zich eerst aanvaardbaar heeft gemaakt voor de internationale gemeenschap door te verklaren wat die wil horen, blijkt dat hij voor de interne consumptie een enigszins andere boodschap verkondigt. Met de opmerkelijke redenering dat hij, die zijn parlementaire meerderheid in de verkiezingen van september 1997 verwierf, pas bij nieuwe verkiezingen in september 1998 legitimatie voor arrestaties zou verwerven, verschaft Dodik zich een adempauze van bijna een jaar voordat hij werkelijk tot dergelijke arrestaties zou moeten overgaan. Ook zijn uitspraak met betrekking tot "Dayton" en Silajdzic ademt een enigszins andere sfeer uit dan hij voor een internationaal publiek heeft geuit. Op de keper beschouwd verschillen Dodik's uitspraken nauwelijks van wat zijn voorganger Klickovic had kunnen zeggen. Evenals Klickovic moet Dodik proberen de cirkel in ieder geval op het oog vierkant te houden: hij moet zich aan "Dayton" houden en tegelijkertijd proberen zijn volk ervan te overtuigen dat hij de Servische belangen niet verkwanselt. Dodik verschilt in zoverre van Klickovic dat hij de steun van de internationale gemeenschap heeft. Of dat een voordeel is wanneer de SDS weer reden zal zien om tegen zijn positie (en die van RS-president Plavsic) te gaan ageren, is uiterst twijfelachtig.

Dodik pleit voor goede betrekkingen met Kroatië

Dodik heeft zich uitgesproken voor "zo goed en innig mogelijke betrekkingen" met Kroatië. In dat kader pleitte hij voor "zachte grenzen die het verkeer van goederen, mensen en kapitaal mogelijk maken". Hij zei dit in een interview met het gezaghebbende Kroatische dagblad "Vecerni List". Vermoedelijk spelen voor Dodik twee overwegingen een rol. Enerzijds wil hij eens te meer zijn vredelievende, constructieve intenties benadrukken, ook ten aanzien van een andere ondertekenaar van het Dayton-verdrag. Minstens even belangrijk zal de overweging zijn dat, indien het komt tot een tweedeling van de RS bij Brcko/Doboj, het westelijke deel van de RS, waar Dodik zijn belangrijkste machtscentrum heeft, vrijwel volledig omgeven zal zijn door "Kroatisch" gebied. Tegen die achtergrond zijn goede betrekkingen met Kroatië onontbeerlijk. Dat dit interview in "Vecerni List" verschijnt, is een indicatie dat ook Kroatië dit initiatief niet bij voorbaat afwijst. Dat zal overigens het wantrouwen aan Moslim-zijde tegen Dodik alleen maar verhogen; iedere indicatie van toenadering tussen (Bosnische) Serviërs en Kroaten kan het gevaar van voortdurende isolatie van de Bosnische Moslims alleen maar versterken.

Karadzic zou in Rusland zijn

Een Joegoslavisch weekblad heeft gemeld dat de voormalige Bosnisch-Servische leider Karadzic zich in Rusland zou bevinden. Hij zou met een Russisch regeringsvliegtuig zijn opgehaald en zich op een geheime locatie in Rusland bevinden, uit vrees dat hij zal worden overgedragen aan het ICTY. Het ligt zeer voor de hand dat Karadzic vreest dat hij in eigen land niet meer veilig is. Tegen die achtergrond is het denkbaar dat hij een goed asiel-adres zoekt. In Russische, met name extreem-nationalistische kringen is in het verleden herhaaldelijk gesuggereerd om Karadzic in Rusland asiel te verlenen. Hoewel niet geheel uitgesloten is dat het hier een particulier initiatief betreft, is het in de praktijk uiterst onwaarschijnlijk dat Russische autoriteiten bij een dergelijke gang van zaken betrokken zouden zijn. De aanwezigheid van Karadzic in Rusland zou dat land ernstig in verlegenheid brengen en de Russische betrokkenheid bij het vredesproces aanzienlijk onder druk zetten. Indien het bericht op waarheid berust, hetgeen onwaarschijnlijk is, moet Karadzic weten dat de Russische autoriteiten, indien hij gevonden zou worden, geen andere weg open staat dan hem over te dragen aan het ICTY.

Klickovic voor president

De (voormalige) Bosnisch-Servische premier Klickovic heeft aangekondigd zijn ambt vreedzaam en waardig over te dragen aan zijn opvolger Dodik. Klickovic liet doorschemeren dat druk vanuit Belgrado bij dat besluit een belangrijke rol heeft gespeeld. Hij kondigde echter aan dat hij kandidaat zou staan bij de volgende presidentsverkiezingen in de RS. Hij gaf aan dan eveneens op steun vanuit Belgrado te rekenen, omdat het het doel van Milosevic zou zijn om niet alleen de SDS, maar ook Plavsic van het politieke toneel te verwijderen. De uitspraken van Klickovic, die ondanks zijn (vroegere) ambt nauwelijks tot de kernspelers in de Bosnisch-Servische politiek kan worden gerekend, wijzen op een aantal interessante problemen. Dat betreft onder meer de kwestie van de presidentsverkiezingen. Ten tijde van de overeenkomst tussen Krajisnik, Plavsic en Milosevic over de parlementsverkiezingen die hebben geleid tot de huidige bijna-patstelling in het parlement, was ook overeengekomen vervroegde presidentsverkiezingen te houden. Krajisnik was voorstander van gelijktijdige verkiezingen, maar Plavsic heeft zich er met succes voor ingezet dat er eerst een nieuw parlement en pas daarna een president zouden worden gekozen. Nu het eerste is gebeurd, wil de SDS zo snel mogelijk presidentsverkiezingen laten houden. Plavsic is echter nog altijd niet van zins haar afspraak na te komen en haar ambt ter beschikking te stellen. Ze probeert (met hulp van de OVSE) de zaak te rekken tot de algemene verkiezingen van dit najaar. Twee jaar na de vorige ronde moeten immers volgens het Dayton-vredesakkoord opnieuw verkiezingen worden gehouden. In de grondwet van de RS is overigens opgenomen dat één persoon slechtst twee ambtstermijn als president mag vervullen.

Het tweede interessante aspect is dat Klickovic ervan uitgaat dat hij, hoewel hij lid is van de SDS, voor Milosevic aanvaardbaar zal zijn als RS-president, omdat de Joegoslavische leider er kennelijk op uit is om zowel Plavsic als Krajisnik van het toneel te verwijderen. Inderdaad moet worden aangenomen dat Klickovic als president inderdaad naar de pijpen van de Joegoslavische president zou dansen. Het is in een dergelijke situatie echter onwaarschijnlijk dat Klickovic door de SDS als officiële kandidaat naar voren zou worden geschoven, zeker nu hij zijn, voor Krajisnik weinig vleiende, intenties reeds openlijk naar buiten brengt. In zekere zin kunnen de uitspraken van Klickovic derhalve worden gezien als interne oppositie tegen Krajisnik.

Turanjanin vraagt algemene steun

De minister van Religieuze Zaken in de regering-Dodik, Turanjanin, zou volgens de media in Pale hebben verklaard zijn positie pas te willen aanvaarden als hij de goedkeuring zou hebben van alle partijen in het parlement en van de Servisch-Orthodoxe kerk. Volgens Turanjanin is aan "essentiële criteria" voor zijn benoeming nog niet voldaan. Het is wellicht voorbarig, maar (aangenomen dat het bericht juist is) is niet uitgesloten dat zich hiermee reeds een eerste breuk in het front-Dodik aantekent. Hoewel de sanctionering van Turanjanin door de Orthodoxe Kerk vermoedelijk vooral op inhoudelijke gronden zou plaatsvinden, is in het verleden meermalen gebleken dat die Kerk in politieke zaken sterk op de hand van de SDS was, zelfs zozeer dat zij in de controverse tussen Milosevic en Karadzic de zijde van laatstgenoemde koos. Tegen die achtergrond lijkt een sanctionering van de benoeming van Turanjanin of enige andere minister van Religieuze Zaken van de regering-Dodik op korte termijn onwaarschijnlijk.

Joegoslavië

Djukanovic en Bulatovic sluiten overeenkomst

Onder het toezicht van Kontic hebben de leiders van de parlamentsfracties van president Djukanovic en diens voorganger Bulatovic een overeenkomst gesloten met als doel de spanningen in Montenegro te verminderen. Afgesproken is dat geen van beide partijen zal oproepen tot demonstraties die de spanning weer zou kunnen doen oplopen en dat Bulatovic zijn protest tegen de verkiezing van Djukanovic opgeeft. Ook zouden enkele recente resoluties van het parlement, waarin de gang van zaken als een schending van het Montenegrijnse rechtstelsel worden aangemerkt, worden ingetrokken. Beide stromingen zeiden bovendien toe constructief samen te werken bij het opstellen van regels voor de parlamentsverkiezingen, die naar het zich laat aanzien in mei a.s. zullen worden gehouden. Zoals uit de aanwezigheid van Kontic al blijkt, heeft deze verzoening plaatsgevonden op instructie van de federale autoriteiten (lees: Milosevic), die vreesden dat de conflicten tussen Djukanovic en Bulatovic onbeheersbare gevolgen zouden hebben. Tegen die achtergrond is met name Bulatovic de wacht aangezegd, hoewel er voor zijn visie wel iets te zeggen was. Hoewel beide partijen nu constructieve samenwerking hebben toegezegd, zullen zeker op korte termijn animositeit en wantrouwen de overhand hebben en die "samenwerking" in de praktijk teniet doen. Beide partijen denken goede zaken te kunnen doen in de parlamentsverkiezingen. Naar het zich laat aanzien heeft de stroming-Bulatovic onder de Montenegrijnse bevolking en op federaal niveau de beste papieren, alhoewel Djukanovic kan rekenen op de meerderheid in de Montenegrijnse staatsorganen en deze steun de komende maanden nog zal willen uitbouwen. De spanningen in Montenegro nemen af, maar de tegenstellingen zijn nog niet opgelost. Het is allerminst uitgesloten dat de verliezende partij zich in de beste Balkan-traditie uiteindelijk aan de gesloten overeenkomsten zal onttrekken en de uitkomst van de machtsstrijd zal aanvechten.

Djukanovic beschuldigt Milosevic

Djukanovic heeft in een interview Milosevic medeverantwoordelijk gesteld voor de onrust van de afgelopen week in Montenegro. Hij gaf toe dat Milosevic niet openlijk partij heeft gekozen, maar dat de door hem geleide Servische Socialistische Partij (SPS) en haar coalitiegenoten zich achter Djukanovic's voorganger Bulatovic hebben opgesteld. Daardoor is hij zonder enige twijfel betrokken bij de "destructieve activiteiten" van Bulatovic, die het publiek heeft bedrogen door zich op het oog neer te leggen bij zijn nederlaag, maar heimelijk de basis legde voor escalaties van protesten. Djukanovic zei van Milosevic te verwachten dat deze met hem contact zal opnemen om een gezamenlijke Joegoslavische politiek te formuleren en onderstreepte in de Nationale Defensieraad (die bestaat uit de presidenten van Joegoslavië, Servië en Montenegro en moet besluiten over kwesties die betrekking hebben op de Nationale Veiligheid) een absoluut gelijke behandeling te verwachten. Djukanovic speelt hoog spel. Hij weet dat zijn optreden in het verleden voor Milosevic reeds provocatief moet zijn geweest, maar dat uitspraken als de bovengenoemde als een impliciete ontkenning van Milosevic's autoriteit zullen worden opgevat. Waar Milosevic in het verleden inderdaad heimelijk stelling heeft genomen tegen Djukanovic's optreden, dat hij beschouwt als een aantasting van zijn eigen gezag en de samenhang van Joegoslavië, zal hij op grond van dergelijke uitdagingen des te sterker aansturen op ondergraving van de positie van Djukanovic. Daarbij heeft Milosevic de federale en Servische autoriteiten achter zich, alsmede ruwweg de helft van de Montenegrijnse bevolking. Djukanovic moet het stellen met een meerderheid van de Montenegrijnse autoriteiten en de sympathie van het Westen. Of dat voldoende tegenwicht biedt tegen de machtsmiddelen van Milosevic, valt ernstig te betwijfelen.

Openbare aanklager gaat Bulatovic vervolgen

De Montenegrijnse openbare aanklager Susovic heeft verklaard een vervolging in te stellen tegen Bulatovic en een aantal van zijn medestanders, onder wie leiders van Bulatovic's vleugel in de regeringspartij DPS en de eveneens aan Bulatovic getrouwe Volkspartij. Zij zouden worden verdacht van betrokkenheid bij terrorisme en aanvallen op de rechtsorde in Montenegro. Daarbij verwees Susovic expliciet naar de demonstraties van de afgelopen weken tegen de machtsvername door Djukanovic. Juist nu Bulatovic en Djukanovic een akkoord hebben gesloten over een modus vivendi voor de komende weken en maanden, dreigt dit besluit van de openbare aanklager iedere mogelijkheid van samenwerking weer volledig teniet te doen. Hoe zeer ook Susovic zal onderstrepen dat het recht zijn beloop moet hebben, ongeacht de politieke situatie, is toch sprake van een besluit met politieke implicaties. Het feit dat Susovic, evenals de meerderheid van de Montenegrijnse autoriteiten, geldt als een medestander van Djukanovic, wijst erop dat er zelfs sprake is van een politiek standpunt. Dat zal de wrijvingen tussen Bulatovic en Djukanovic, alsmede de spanningen tussen Djukanovic en de federale machthebbers die op de hand zijn van Bulatovic, weer doen toenemen en vermoedelijk eventuele mogelijkheden voor samenwerking reeds bij voorbaat doorkruisen.

SPO uitgenodigd voor formatie-besprekingen

De nieuw benoemde Servische president Milutinovic heeft de leider van de extreem-nationalistische Servische Vernieuwingsbeweging (SPO), Draskovic, uitgenodigd voor consultaties over de vorming van een nieuwe Servische regering. Draskovic en de fractievoorzitter van de SPO in het Servische parlement, Mikovic, zouden deze uitnodiging hebben aanvaard. Dit bericht is zeer opmerkelijk, omdat er in het recente verleden duidelijke aanwijzingen waren dat de SPS en de eveneens extreem-nationalistische Radicale Partij SRS aanstuurden op een coalitie. De uitslag van de parlementsverkiezingen in oktober 1997 wezen sterk in de richting van zo'n coalitie. Sinds kort waren er echter indicaties voor verdeeldheid tussen beide stromingen. Deze waren onder meer het gevolg van de ambities van SRS-leider Seselj, die het tegen Milutinovic en de vorige SPS-kandidaat Lilic heeft opgenomen in de wedloop voor het Servische presidentschap en slechts ternauwernood van de zege kon worden afgehouden. Ook het feit dat Seselj, hoewel zijn fractie kleiner is dan de SPS, het premierschap opeiste, zal de animo aan Socialistische zijde niet hebben vergroot. Een additionele handicap is het feit dat de Servische Socialisten en Radicalen zich tijdens de formatie van het recente RS-kabinet in tegenovergestelde kampen bevinden. De SPS zoekt kennelijk naar alternatieven voor kabinetsvorming. Gezien de grootte van de SPO-fractie en de onveranderlijke kritiek op de socialisten van de kant van "gematigd-liberale" partijen, is deze een voor de hand liggend kandidaat. Toch is de toenadering opmerkelijk gezien de ferme kritiek die Draskovic op gezette tijden jegens Milosevic uit, maar die hij telkens weer inslikt als er machtsposities in het vooruitzicht worden gesteld. Daarmee speelt hij ongewild ook Milosevic in de kaart, omdat deze voortdurend kans ziet zijn machtspositie te handhaven door de andere stromingen tegen elkaar uit te spelen.

Nieuwe incidenten in Kosovo

De afgelopen dagen zijn nieuwe incidenten gemeld uit de voormalig autonome Servische provincie Kosovo. Zo zou tenminste één lid van de Servische politie in zijn woning zijn doodgeschoten. Vertegenwoordigers van de Albanese meerderheid in de provincie melden juist dat de Joegoslavische veiligheidsdiensten hun aanvallen op burgers hebben geïntensiveerd, waarbij ook enkele doden zouden zijn gevallen. Volgens de betreffende berichten zijn bekende Servische extreem-nationalisten als Arkan en "kapitein Dragan" in de regio actief. Belgrado zou zich voorbereiden op een "grootschalig etnisch conflict" in Kosovo. De spanningen in en om Kosovo lopen op en het is bijna ondoenlijk om oorzaak en gevolg aan te geven. Beide partijen beschuldigen elkaar van provocaties en hoewel vertegenwoordigers van zowel de Kosovo-Albanen als de Joegoslavische autoriteiten hun vreedzame intenties blijven benadrukken, zijn zij niet bereid of in staat om de geweldsspiraal te beteugelen. Feit is dat de Joegoslavische autoriteiten (lees: Milosevic) momenteel geen duidelijk motief hebben om de spanningen in Kosovo bewust te laten escaleren, omdat dit hun internationale aanzien op ongewenste wijze zou schaden in een periode dat zij hun internationale positie juist willen consolideren. Anderzijds is het verre van uitgesloten dat Servische nationalistische partijen om welke reden dan ook (al was het maar om de aandacht van Bosnië af te leiden) hebben besloten om de kwestie-Kosovo en de vermeende bedreiging van de Serviërs aldaar nieuw leven in te blazen, in welk geval Milosevic er de man niet naar is daartegen actief op te treden. Anderzijds is het onder de Kosovo-Albanen momenteel een van de meest besproken vragen hoe de internationale betrokkenheid bij Kosovo kan worden geïntensiveerd, omdat de tot op heden gevoerd politiek van non-coöperatie onvoldoende resultaat heeft opgeleverd. Ook indien het initiatief bij de Kosovo-Albanen ligt, hetgeen in het licht van de voortdurende Servische onderdrukking verre van uitgesloten is, hebben hun leiders er een politiek belang bij zo veel mogelijk internationale aandacht aan die kwestie te schenken, in de hoop dat de internationale veroordeling van de Servische repressie niet alleen verbaal zal zijn.

Kroatië

Sloveens/Kroatische betrekkingen nog niet vlekkeloos

Enkele Sloveense bladen hebben gemeld dat de Sloveense strijdkrachten een kazerne van het voormalige Joegoslavische Volksleger (JNA) aan de grens met Kroatië hebben verlaten. Gesuggereerd werd dat dit het gevolg was van de arrestatie van twee Sloveense militairen vorige week, die kennelijk pogingen deden tot spionage. De berichten zijn inmiddels ontkend door de Sloveense minister van Defensie Turnsek. Wel is inmiddels van Sloveense zijde bekend gemaakt dat er vervangingen hebben plaatsgevonden in de top van de Sloveense Militaire Inlichtingendienst. Gesuggereerd werd dat ook de verantwoordelijkheid van Turnsek zelf aan de orde zal worden gesteld. Hoewel geen van beide landen blijkbaar van de spionagezaak een diplomatiek incident wil maken, doet deze toch enig stof opwaaien. De kwestie rond de betreffende kazerne is één van de zaken die de onderlinge betrekkingen belast. Beide landen zijn van mening dat zij recht hebben

[REDACTED]

op deze installatie. Deze is van strategisch belang omdat zij uitzicht biedt op een groot deel van de vlakte waarin Zagreb is gelegen. Tegen die achtergrond is allerm minst uitgesloten dat Kroatië van de verlegenheid, waarin de Sloveense (militaire) autoriteiten zijn gebracht door de spionage-affaire, gebruik heeft willen maken om de aanspraken op die kazerne opnieuw kracht bij te zetten.

Zoals reeds eerder aangegeven, zijn de betrekkingen tussen beide landen, hoewel formeel correct, in de praktijk enigszins gespannen. De belangrijkste reden daarvoor is dat Kroatië Slovenië verwijt de onafhankelijkheid te hebben uitgeroepen toen Slovenië daar wèl, maar Kroatië nog niet aan toe was, terwijl Slovenië het Kroatië kwalijk neemt dat het de JNA geen strobreed in de weg heeft gelegd toen het met militaire maatregelen de Sloveense onafhankelijkheid wilde voorkomen. Het Kroatische argument dat dit de aanleiding had kunnen zijn tot de (achteraf toch onvermijdelijke) burgeroorlog in Kroatië zelf, wordt door Slovenië van de hand gewezen. Additionele wrijvingspunten in de onderlinge betrekkingen worden onder meer gevormd door onenigheid over het verloop van de territoriale wateren in de Baai van Piran, die de afgelopen jaren soms aanleiding is geweest voor incidenten tussen militaire en vissersvaartuigen, alsmede het feit dat Slovenië relatief goede betrekkingen onderhoudt met de Bosnische Moslims. Kroatië verdenkt de Slovenen ervan dat dit tenminste voor een deel verband houdt met een perceptie van Kroaten als (potentiële) gemeenschappelijke vijand.

De betrekkingen tussen Kroatië en Slovenië zijn de afgelopen jaren aanzienlijk verbeterd en een onderling militair treffen, in het verleden reeds onwaarschijnlijk, is in de huidige context vrijwel uitgesloten. Dat neemt niet weg dat de onderlinge pijnpunten blijven bestaan en op gezette tijden aanleiding zullen blijven voor wrijvingen.

Macedonië

Burgemeester Gostivar belooft Kosovo-Albanezen steun

De burgemeester van Gostivar, een vrijwel uitsluitend door etnische Albanezen bewoonde stad in het westelijke grensgebied met Kosovo, heeft verklaard dat de Albanezen in Macedonië "onbeperkte steun" zullen verlenen aan hun volksgenoten in Kosovo, als daar grootschalige strijd uitbreekt. Hij bekritiseerde de Albanese regering, die een "onverantwoordelijke houding" zou aannemen ten opzichte van de problemen van de Albanezen in andere landen. Hij noemde Macedonië "een communistische staat, zelfs in zijn huidige semi-democratische variant, die de Albanese rechten vertrapt". Ook de grootste etnisch-Albanese partij in Macedonië, de PDP, die deel uitmaakt van de Macedonische regering, was doelwit van zijn kritiek. Gostivar is reeds lange tijd een centrum van Albanees nationalisme. Zo werden in juli jl drie Albanezen gedood toen de lokale autoriteiten, in weerwil van instructies van de Macedonische regering, het recht opeisten om Albanese vlaggen te gebruiken. Dat vormde echter een schakel in een hele serie van incidenten, die de etnische vrede in Macedonië bedreigt. Aanvankelijk, na de onafhankelijkheid waartoe Macedonië min of meer gedwongen was, heeft de Macedonische regering pogingen gedaan om de etnische samenwerking tussen Slavische Macedoniërs en de Albanese minderheid (vermoedelijk ruim 20% van de bevolking, geconcentreerd in het westen van het land) te bewaren. Zij kwam daarbij echter in conflict met zowel de meer nationalistisch georiënteerde Macedoniërs, die van mening waren dat aan de Albanezen te veel concessies werden gedaan, als met de Albanezen, die vele Macedoniërs (vermoedelijk op goede gronden) betichtten van discriminatie. De kwestie liep uit de hand toen de Macedonische autoriteiten zich met geweld verzetten tegen pogingen een Albanees-talige universiteit op te zetten in Tetovo, een ander "Albanees" centrum. Sindsdien is de roep om autonomie, en in zekere kringen voor onafhankelijkheid, onder de Macedonische Albanezen sterk toegenomen. Daaraan zijn de groeiende sociaal-economische spanningen (ook in Macedonië zijn piramide-schema's ingestort en worden de autoriteiten beschuldigd van illegale verrijking) allerm minst vreemd.

De anarchie van het afgelopen jaar in Albanië heeft nauwelijks een aanwijsbare polariserende werking gehad in de twee buurlanden met een substantiële Albanese minderheid, te weten Joegoslavië (Kosovo) en Macedonië. Er zijn slechts aanwijzingen dat de massale wapenroof en het ontbreken van gezag in dat land aanleiding is geweest voor wapensmokkel naar de aangrenzende gebieden. Het heeft er echter alle schijn van dat de oplopende spanningen in Kosovo wèl implicaties hebben voor de toestand in Macedonië. Eerder deze maand eiste een verzetsbeweging uit Kosovo (het "Kosovo Bevrijdingsleger", UCK) enkele bomaanslagen in Gostivar en omgeving op. Ook de genoemde uitspraken van de [Albanese!] burgemeester van die stad lijken te wijzen op betrekkingen tussen beide bevolkingsgroepen. Zelfs als rekening wordt gehouden met de mogelijkheid dat het hier vooral retoriek betreft, is de kans aanwezig dat een verdere destabilisering van de situatie in Macedonië tot gevolg zal hebben. Gezien de bestaande spanningen in dat land en de relatieve

[REDACTED]

zwakte van de Macedonische autoriteiten, kan dat het verder uiteendrijven van de "Macedonische" en "Albanese" delen van het land veroorzaken en in het ergste geval leiden tot een gevaarlijk precedent, te weten de eerste formele breuk met de grenzen van de deelstaten van de voormalige Joegoslavische Federatie.